

З ТЕРЕСВИ – ДО ЖИТТЄВИХ ВИСОТ

Штрихи до портрета професора Дмитра Данилюка

Закарпатська область – одна з найоригінальніших областей Української держави. Вона багата незрівнянною красою природи та працьовитими людьми, які завжди зберігають багатство душі, толерантність і гостинність. Наш край має велику і багату історію. Та, на превеликий жаль, в його літописі не тільки світлі сторінки. Як і інші українські землі, Закарпаття тривалий час входило до складу різних державних об'єднань. Найдовше (близько 800 років) – до складу Угорського королівства, згодом – Австро-Угорщини, першої Чехословацької республіки, гортистської Угорщини та Радянського Союзу. Зрозуміло, що іноземні правителі не дуже переймалися економічним і культурним розвитком залежної території. Їй була відведена роль лише сировинного придатку та ринку дешевої робочої сили. Але, незважаючи на такий статус, Закарпаття дало цілу плеяду відомих вчених, художників, музикантів тощо.

Особливе місце в крайовій історії займають її літописці – Іван Пастелій, Іоаникій Базилович, Іван Орлай, Юрій Гуца-Венелін, Михайло Лучкай, Олександр Духнович, Анатолій Кралицький, Іоан Дулишкович, Андрій Дешко, Юрій Жаткович, Петро Сова, Микола Лелекач, Федір Потушняк та ін. Зрозуміло, після відкриття у 1945 році Ужгородського університету з історичним факультетом у його складі кількість професійних істориків суттєво зростає. І це не може не радувати. Адже історія нашого краю не кане у Лету, вона буде зафіксована дослідниками і передана нащадкам.

Серед істориків є представники різної спеціалізації – дослідники вітчизняної і зарубіжної історії, славісти, археологи, етнологи, історіографи і джерелознавці, знавці історії науки тощо. До когорта

істориків Закарпаття належить і доктор історичних наук, професор Дмитро Дмитрович Данилюк. Його шлях у науку був нелегким, але наполегливість, непереборне бажання вчитися, відкривати незвідані таємниці музи Клію допомогли здолати усі труднощі. І ось тепер колега відзначає 70-річчя від дня народження. Переконані, що це вагомий привід для того, щоб озирнутися назад, проаналізувати пройдений життєвий шлях, визначити здобутки, а можливо, й невдачі і запитати себе: що дали? Гадаємо, що подібні думки час від часу зринають у колеги. І він має на них відповіді. А ми, у свою чергу, спробуємо неупереджено показати зроблене ювіляром на цей час.

Основні етапи життєвого та творчого шляху

Дмитро Данилюк народився 19 вересня 1941 року в мальовничому селі Тересва, що на Тячівщині, в родині сільських трударів Дмитра Івановича та Анни Миколаївни (з роду Мартиничів). Його дитинство і юність припали на нелегкі роки – спочатку війна, розруха, голод 1946 року і відбудова господарства. Дмитро був наймолодшим з-поміж п'яти дітей – чотирьох братів і сестри.

Треба зазначити, що батьки, незважаючи на невеликі статки, намагалися вивести у люди своїх дітей, дати їм освіту. Найбільше пощастило – Дмитрові. Він у 1957 році закінчив Тересвянську середню школу, після чого трудився робітником в Ясінянському ліспромгоспі та Тересвянському деревообробному комбінаті. Заробивши актуальний тоді для абітурієнтів трудовий стаж, у 1960 році вступив на перший курс історичного факультету Ужгородського державного (тепер національний) університету. Слід зауважити, що інтерес до історії у нього з'явився раніше і немала заслуга у цьому батька, який пережив чотири політичні режими і розповідав про життя при кожному з них.

Навчання в університеті ювіляр зараховує до одного з важливих і дуже цікавих періодів свого життя. Вчився він дуже наполегливо, добросовісно відвідував заняття, сумлінно готувався до семінарів, брав активну участь у громадській роботі факультету. Був старанним учасником і старостою гуртка при кафедрі історії СРСР (завідувач

проф. І. Г. Шульга), очолював студентське наукове товариство (СНТ), виступав із доповідями та повідомленнями на студентських наукових конференціях. Він добре усвідомлював, що здобути глибокі знання можна тільки завдяки наполегливій праці, помноженій на доброту і щедрість викладачів, які уміло поєднували наукову роботу з педагогічною діяльністю. Із таких добру згадку для нього залишили доценти В. В. Пальок і Г. В. Божук. Василь Васильович був взірцем толерантної поведінки, акуратності, властивих справжньому викладачу-педагогу.

Небагато було таких викладачів, які б так сповна віддавали свій час роботі зі студентами як доц. Г. В. Божук. Вона могла годинами сидіти з кожним з них, заглянути в конспект і суворо, але справедливо, спитати, що сторицею поверталось для працюючих студентів. І не випадково чимало з них стали висококваліфікованими спеціалістами, які сповна віддають набуті знання навчанню і вихованню підростаючого покоління, стали талановитими організаторами методичної роботи на педагогічній ниві. Це, зокрема, І. А. Попович, І. В. Лембак, П. Ю. Пітра, В. П. Становихін та ін. Двоє сокурсників стали докторами (М. І. Бушин, Л. Е. Раковський), троє – кандидатами (І. З. Корнійчук, І. І. Федьков, О. І. Тарабан) історичних наук. Дмитро Данилюк й досі з великою вдячністю згадує своїх наставників – М. В. Трояна, І. Г. Шульгу, І. М. Гранчака, В. І. Ілька, та ін. Підкреслимо, що найбільшу роль у визначенні майбутнього студента Данилюка відіграв Михайло Васильович Троян. Саме він зорієнтував вихованця на дослідницькі пошуки, вміло керував процесом написання кандидатської дисертації, сприяв зростанню його педагогічної майстерності. І за це здобув у ювіляра щирю повагу і вдячність на усе життя.

Закінчивши у 1965 році університет, Дмитро Данилюк, як тоді було прийнято, одержав направлення на роботу. У ньому було чітко вказано посаду і місце роботи – вчитель історії та суспільствознавства Кам'янської середньої школи Очаківського району Миколаївської області. І молодий історик поїхав за вказаною адресою. Зустріли його в колективі дуже доброзичливо. Велику допомогу молодому спеціалісту надавав директор школи, колишній фронтовик Олександр Плахтир, його заступник Яків Чумак. Вони ділилися з ним своїм багатющим педагогічним досвідом, допомагали в опануванні

методикою викладання історії в школі тощо. Педагогічний колектив був дружнім, згуртованим, панувала атмосфера взаємоповаги і взаємодопоміжки. На все життя подружився з молодим і милим подружжям Валентином і Олею Швидкими. Вчительська робота приносила задоволення, сільська дітвора проявляла неабиякий інтерес до курсу історії, та й згаданий регіон багатий на різні історичні події. Тому Дмитро Дмитрович намагався не тільки на високому фаховому рівні викладати матеріал підручника та посібників, але й організовував навчальні екскурсії учнів до історичних пам'яток півдня України (руїни давньогрецького міста Ольвія, острів Березань, місто Очаків тощо). Досить частими були й відвідини краєзнавчого музею. Отже, робота подобалась, і якби не проблеми із здоров'ям батьків, затримався б тут Дмитро Дмитрович надовго. А так через рік він змушений був повернутися на рідну Тячівщину, пам'ятаючи про Кам'янську СШ, де розпочалося його педагогічне зростання.

У вересні 1966 року Д. Данилюк був призначений вчителем історії Вільхівці-Лазівської восьмирічної школи (правда, за кількістю учнів та вчителів вона була на рівні середньої). Він одразу включився у наполегливу працю, що не залишилось непоміченим керівництвом Тячівського райвно. Тому через кілька місяців Дмитро Дмитрович став біля керма цього навчального закладу і за чотири роки добився чималих успіхів у поліпшенні навчально-виховного процесу та зміцненні матеріально-технічної бази закладу. Потім нетривалий час перебував на посадах завуча Тячівської районної заочної середньої школи та вчителя історії Тересвянської СШ. Усе складалося добре. Ювіляру подобалась педагогічна робота, він успішно сіяв розумне, добре, вічне, була й перспектива адміністративного росту. Але в душі усе частіше відчувався певний дискомфорт. Хотілося навчати не тільки уже відомому, але й самому проливати світло на окремі сторінки вітчизняної історії, передусім рідного краю. Та й професор М. В. Троян постійно нагадував про те, що не годиться відмовлятися від дослідницької праці. І його вихованець зважився на важливий крок – у 1967 році вступив до заочної аспірантури УжДУ.

Після закінчення аспірантських студій, у 1971 році, його було обрано на посаду старшого викладача підготовчого відділення університету. 3 лютого 1980 року – він завідувач вищезга-

даної форми навчання. Протягом семи років вміло організовував навчально-виховний процес на підготовчому відділенні УжДУ, чим сприяв підготовці чималої кількості кваліфікованих спеціалістів, які трудяться в різних галузях народного господарства нашої держави. Паралельно викладав на кафедрі історії УРСР, історіографії та джерелознавства, згодом – кафедрі історії СРСР та УРСР. А з червня 1990 року і дотепер його доля нерозривно пов'язана з кафедрою історії України. Тут він пройшов шлях від доцента до професора і завідувача (з січня 2001 року) згаданого підрозділу історичного факультету Ужгородського університету.

Працюючи в університеті, Д. Данилюк успішно захистив кандидатську (1975) і докторську (1994) дисертації. Крім того, за успішну навчально-методичну роботу йому було присвоєно вчене звання доцента (1984) та професора (1996), а 22 вересня 2011 р. Вчена рада УжНУ присвоїла йому почесне звання «Заслужений професор Ужгородського національного університету». Нині він – провідний вітчизняний вчений-історик, історіограф, біограф, джерелознавець, педагог вищої школи і громадський діяч. Усе це й спробуємо довести у наступних частинах нашої статті.

«Історія Закарпаття 1917–1945 рр. у радянській історіографії»

Як уже зазначалось, професор Д. Данилюк є відомим українським вченим. Бібліографія його наукових, науково-популярних, навчально-методичних і публіцистичних праць нараховує близько 300 позицій. Наукова діяльність ювіляра є багатогранною. Виділимо і охарактеризуємо окремі її напрямки.

Так, будучи аспірантом, Дмитро Данилюк під керівництвом професора М. В. Трояна взявся за дослідження теми «Історія Закарпаття 1917–1945 рр. у радянській історіографії». Заради справедливості скажемо, що це не була зовсім нова для аспіранта проблема. Ще в 1964 році, будучи студентом 4-го курсу, Дмитро Данилюк опублікував свою першу наукову студію «До питання історіографії історії Закарпаття» (Тези доповідей та повідомлення до XVII наукової студентської конференції [УжДУ]. Серія історична (трав. 1964 р.). –

Ужгород, 1964. – С.7-14). Публікувався він і у наступні роки. Тому на момент вступу в аспірантуру він був автором чотирьох студій, чого, в принципі, було достатньо для захисту кандидатської дисертації.

Однак молодий науковець не задовольнився зробленим. Він наполегливо, систематично і ґрунтовно почав вивчати обрану тему, поставивши перед собою завдання: а) проаналізувати опубліковані радянськими істориками праці з історії Закарпаття 1917–1945 років; б) виявити маловивчені або зовсім не вивчені проблеми і дискусійні питання. Треба сказати, що протягом навчання в аспірантурі історик написав високоякісне дисертаційне дослідження, яке містило ґрунтовний аналіз історіографічних джерел, аргументовані узагальнення і висновки, а також перспективи подальшого вивчення обраної теми.

Кандидатську дисертацію на вищеназвану тему Дмитро Данилюк захистив у вересні 1975 року на засіданні Вченої ради історичного факультету Львівського державного університету ім. І. Я. Франка. Він з вдячністю згадує, як прихильно поставилися до нього під час обговорення роботи на кафедрі історії України її завідуючий проф. І. Я. Кошарний, а згодом проф. М. К. Івасюта. Добрими порадами при обговоренні дисертації стали проф. Я. П. Кісь, доц. Д. Низовий, а при захисті – голова Ради доц. В. П. Чорній. Офіційні опоненти (проф. М. К. Івасюта, доц. О. В. Хланта) і члени ради дали високу оцінку дослідженню вченого з Ужгорода, підкресливши його актуальність і наукову новизну.

У контексті до сказаного додамо, що і в наступні роки Дмитро Дмитрович продовжував вивчення згаданої проблеми. Правда, він розширив її верхні хронологічні рамки до 1985 року. І логічним наслідком дослідницьких пошуків у цьому напрямку став вихід у світ монографії «Історіографія Закарпаття у новітній час (1917–1985)» (Львів, 1987). Вона одержала високу оцінку рецензентів (О. Довганич, А. Ковач, С. Пруниця, Л. Сікора). Як наголосив історик С. Пруниця: «Автор фактично вперше зробив спробу дати оцінку тому, що вже зроблено радянськими дослідниками у вивченні історії Закарпаття» (Укр. іст. журн. – 1989. – № 8. – С. 151). А інший провідний вітчизняний вчений, член-кореспондент республіканської Академії наук Ф. П. Шевченко у листі до автора, зокрема, написав: «Глибокошановний Дмитро Дмитрович! Щиро вдячний Вам за Вашу цікаву

книгу. Вітаю з творчим успіхом та бажаю нових наукових досягнень»*. Дійсно, це була перша праця із вищезазначеної проблеми. І дуже шкода, що ця проблематика не привернула увагу наступного покоління істориків.

«Розвиток історичної науки на Закарпатті з кінця XVIII і до середини XX ст.»

Після захисту кандидатської дисертації Дмитро Дмитрович зупинив свій вибір на новій науковій проблемі, а саме: «Розвиток історичної науки на Закарпатті з кінця XVIII і до середини XX ст.». Тема дуже благородна. По-перше, автор хотів довести хибність тези про те, що в минулому Закарпаття було майже усе неписьменним. По-друге, показати, що в Закарпатті розвивалися науки, у тому числі й історична. По-третє, зробити надбанням усієї вітчизняної історіографії здобутки кращих представників крайової інтелігенції за півтора-столітній період, починаючи від Іоанікія Базиловича (1742–1821) і завершуючи аналізом стану історичних досліджень в регіоні в роки угорської окупації (1939–1944).

Для того аби якісно виконати поставлені завдання, Дмитро Данилюк з властивою йому енергією і завзяттям приступив до дослідницьких пошуків. Він почав посилено працювати в архівах і бібліотеках Ужгорода, Мукачева, Берегова, Львова, Києва, Москви, Ленінграда (нині – Санкт-Петербурга), виявляючи і опрацьовуючи рукописні твори, рідкісні публікації кінця XVIII – першої половини XX ст. Інтерес до вивчення життя і діяльності відомих культурно-освітніх, громадсько-політичних і церковних діячів у Дмитра Дмитровича викликав його наставник професор М. В. Троян, який, на жаль, раптово відійшов у вічність. Моральну підтримку молодому досліднику надав професор Я. І. Штернберг. Дмитро Дмитрович не може забути як в одній із бесід він схвально відгукнувся: «У Вас добра, актуальна тема, досліджуйте її» – і порекомендував відповідну літературу, яка на той час ще була заборонена. На щастя, наприкінці 1980-х років

* Листи, які цитуємо у нашій статті, зберігаються в особистому архіві проф. Д. Данилюка

склалися умови, які дозволяли вивчення раніше заборонених тем. Дмитро Дмитрович з головою поринув у вивчення одної з них. І вже у 1989 році йому пощастило виявити першу друковану працю з історії Закарпаття. Це була праця І. Базиловича «Короткий нарис фундації Федора Корятовича...», що побачила світ у двох книгах в 1799 і 1804–1805 роках латинською мовою. У співдружності з латиністом доцентом УжДУ Й. О. Баглаєм її було детально проаналізовано і результати були опубліковані на сторінках «Закарпатської правди» (1988, 21 грудня – 1992, 10 грудня). Так вперше було ознайомлено громадськість з першим істориком Закарпаття І. Базиловичем. Плідною була співпраця і з іншим відомим латиністом – М. В. Оросом. Її результати викладено у статті «Наукове Закарпаття: від І. Базиловича (1742–1821) до М. Лелекача (1907–1975)» (Науковий вісник Ужгородського університету. – 1998. – Вип. 2).

Одна за одною з'являються публікації Д. Данилюка, написані на високому фаховому рівні. Крім того, він брав участь у роботі наукових конференцій різного рівня – від міжнародних до вузівських, де апробував результати дослідницьких пошуків. Його доповіді і повідомлення викликали невідомий інтерес у колег, у тому числі й зарубіжних. Побачили світ й окремі видання: «3 історії заселення та розвитку культури Закарпаття в добу феодалізму (до середини XIX ст.)» (Ужгород, 1990; співавтор В. Ілько) і «Невідомий Олександр Духнович» (Ужгород, 1993; співавтор Ю. Бача).

Напрацьовані наукові здобутки вченого узагальнено у докторській дисертації «Розвиток історичної науки в Закарпатті (з кінця XVIII – до середини XX ст.)». Дмитро Дмитрович не забуває доброзичливе ставлення до нього у процесі підготовки роботи до захисту відомого українського вченого, члена-кореспондента НАН України, завідувача відділом давньої літератури Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України в Києві О. В. Мишанича. Крім названої посади, Олекса Васильович був ще й першим заступником голови Вищої атестаційної комісії України (ВАК). Склалося так, що Дмитро Дмитрович представив дисертацію у ВАК наприкінці робочого дня, коли службовці вже закривали кабінети. І тут, на щастя, з'явився Олекса Васильович. За його авторитетним словом питання було вирішено позитивно, що і позбавило дисертанта зайвих митарств.

«Схиляю голову перед пам'яттю славного земляка», – тихо мовить Дмитро Дмитрович.

Дисертацію автор успішно захистив у грудні 1994 року на засіданні спеціалізованої вченої ради при Ужгородському державному університеті. Офіційні опоненти доктори історичних наук, професори Іван Михайлович Гранчак (Ужгород), Микола Миколайович Кравець (Вінниця) і Віталій Григорович Сарбей (Київ) відзначали високий рівень дисертаційного дослідження, підкресливши, що автор розв'язав важливу наукову проблему з історії Закарпаття, яка спонукає вчених до переосмислення оцінки духовного життя наших предків, з'ясування місця краю у загальноукраїнському і загальноєвропейському історико-культурному процесі. Аналогічні оцінки було висловлено й у відгуку провідної установи – Інституту українознавства НАН України ім. І. П. Крип'якевича. Високі оцінки дисертаційній роботі дали відомі вчені-історіографи: проф. Л. Г. Мельник (Київ), проф. А. В. Санцевич (Київ), доц. В. В. Кравченко (Харків), доц. М. Ф. Лихогляд (Вінниця), доц. І. В. Мазило (Вінниця) та ін.

З приємністю констатуємо той факт, що високі оцінки докторської дисертації Д. Данилюка з боку колег зовсім не були завищеними. Адже дисертант глибоко, в комплексі, проаналізував процес зародження історичних знань, простежив їх переростання в науку та її розвиток на Закарпатті з кінця XVIII і до 1945 р. На основі вивчення наукової спадщини вчених (у тому числі й рукописної) він показав їх внесок у розкриття таких питань, як заселення території історичного Закарпаття, автохтонність закарпатських русинів, їх етнічна спорідненість з русинами на схід від Карпат та державна приналежність у X–XI ст., вплив історичних досліджень на формування їх національної самосвідомості тощо. Історик на основі ґрунтовного вивчення джерел довів автохтонність слов'янського населення Закарпаття та його зв'язок з русинами інших західноукраїнських земель. Крім того, він простежив етапи якісного зростання історичної думки закарпатських вчених у досліджуваній період, зокрема показав їх внесок у вивчення питань соціально-економічних відносин у краї, особливостей антифеодальної боротьби та національно-визвольних рухів. Звернув увагу й на те, що у 20–30-х рр. XX ст. історична наука в краї піднялась на вищий рівень, збагатилася її

джерельна база, розширилась тематика досліджень, мали місце наукові дискусії, що стосувалися концепції історичного розвитку Закарпаття. Вчений також визначив методологічний рівень історичних досліджень на різних історичних етапах та їх місце в українській та загальноєвропейській історіографії.

Працюючи над докторською дисертацією, Дмитро Данилюк зібрав величезний фактичний матеріал, що став основою нових наукових студій. Серед них назвемо найголовніші видання, а саме: «Ю. І. Гуца-Венелін» (Ужгород, 1995), «Михайло Лучкай – патріарх закарпатської історіографії» (Ужгород, 1995), «Історія Закарпаття в біографіях і портретах (з давніх часів до початку ХХ ст.)» (Ужгород, 1997), «Історична наука на Закарпатті (кінець ХVІІІ – перша половина ХХ ст.)» (Ужгород, 1999) та «Історична думка на Закарпатті епохи національного відродження (кінець ХVІІІ – середина ХІХ ст.)» (Ужгород, 2009).

Кілька слів скажемо про «Історію Закарпаття в біографіях і портретах». Перша її особливість полягає в тому, що вона охоплює великий період – від ІХ і до початку ХХ ст. Крім того, автор підкреслив важливість знайомства наших сучасників із здобутками попередників. А ще він висловив впевненість у тому, що результати цього знайомства сприятимуть формуванню почуття гордості за наших предків, які чимало зробили в плані духовного розвитку русинів Закарпаття в умовах перебування його в складі Угорщини, Австрії, Трансільванії і Австро-Угорщини відповідно. А ще вчений детально проаналізував творчу спадщину найбільш відомих представників наукової еліти краю, серед них й авторів історичних праць – Іоанікія Базиловича, Івана Пастелія, Івана Орлая, Юрія Гуци-Венеліна, Михайла Лучкая, Анатолія Кралицького, Іоана Дулішковича, Юрія Жатковича, Кароя Мейсароша, Тиводара Легоцького, Антонія Годинки та деяких інших. Пророблена велика пошукова робота дозволила історика зробити кілька добре аргументованих висновків.

По-перше, вчений переконливо довів, що на Закарпатті, незважаючи на усі труднощі і перешкоди, розвивалася освіта, наука і література. І денационалізаторська політика угорських та австро-угорських правителів «була не в силі скувати творчий потенціал закарпатської інтелігенції, яка залишалася працювати вдома, серед

рідного народу» (с. 253). По-друге, історик констатував, що процес національного відродження у закарпатських русинів розпочався на рубежі ХVІІІ–ХІХ ст. і угорська національно-визвольна революція 1848–1849 років внесла в нього живильний струмінь. По-третє, дослідник переконаний у тому, що не треба «суворо судити з висоти нинішнього дня наших видатних предків, приписуючи їм не тільки існуючі, а й штучно вигадані помилки. Не слід судити їх за те, чого вони не зробили за тих обставин. А цінити за те, що вони зробили. А зробили вони чимало – стояли біля витоків нашої духовності, плекали її впродовж століть, сповна віддали справі служіння народу свій талант, щоб ми зайняли гідне місце в історії» (с. 254).

Вважаємо за потрібне додати, що вищезгадана монографія одержала схвальні відгуки і високі оцінки наукової громадськості. Так, провідний вітчизняний вчений-джерелознавець, проректор Національного університету «Острозька академія» професор Микола Павлович Ковальський наголосив: «вихід даної праці... – помітний і важливий історіографічний факт й знаменне явище сучасної історичної науки в Україні. Вважаю, що видання цієї монографії безперечно може послужити суттєвим імпульсом для створення та публікації аналогічних праць в інших регіонах України, що конче необхідне» (Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Ужгород, 1998. – Вип. 2. – С. 94). Інший відомий науковець, почесний доктор Ужгородського університету Олена Рудловчак (Словаччина) у листі до автора звернула увагу на наступне: «В такій широті і в європейському контексті ніхто з карпатознавців не охоплював обрану Вами тему. Приємно вражає Ваш внутрішній об'єктивний погляд в минуле, відчуття складності історичної дійсності, строге наукове тлумачення її». А офіційний опонент докторської дисертації Д. Данилюка, завідувач відділу Інституту історії України НАН України Віталій Григорович Сарбей писав: «Дорогий Дмитре Дмитровичу! З великим задоволенням і радістю за Вас, Ваші творчі успіхи одержав Вашу чудову монографію... Шлю своє щире високоповажне поздоровлення з виходом у світ такої поважної, такої патріотичної і такої глибоко наукової праці. Знаю літературу з історії Закарпаття, а тому з усією відповідальністю заявляю, що вихід книги Д. Данилюка – це визначна історіографічна подія». Дійсно, вищезгадана монографія є

оригінальним викладом історії Закарпаття через біографічні портрети відомих діячів науки і культури цього українського краю. Цілоком погоджуємось з автором у тому, що «пізнати скарби своєї минувшини означає не тільки віддати шану предкам, а й внести посильний вклад в історичне усвідомлення її сучасними поколіннями» (с. 252). І з впевненістю констатуємо, що колега з поставленими завданнями справився у повній мірі.

У науковому доробку професора Дмитра Данилюка чільне місце займає монографія «Історична наука на Закарпатті (кінець XVIII – перша половина XX ст.)» (Ужгород, 1999). У одній із рецензій проф. М. Вегеша правильно підмічено, що це «дослідження у всіх відношеннях є фундаментальним, узагальнюючим, в якому Д. Данилюк... виконав відповідальне і благородне завдання – підніс регіональні події до загальноукраїнського значення шляхом показу їх місця і ролі в єдиному історичному процесі» (Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Ужгород, 2000. – Вип. 5. – С. 37). Автор зробив вдалу спробу вивчити процес зародження історичної науки на Закарпатті, показати етапи її розвитку, ввести у науковий обіг праці переважної більшості істориків цієї доби, давши їм об'єктивну характеристику.

Вищеназвана монографія Д. Данилюка містить передмову, історіографічний вступ, п'ять розділів та висновки. До речі, в історіографічному огляді ювіляр ґрунтовно проаналізував праці своїх попередників – Юрія Жатковича, Івана Філевича, Володимира Францева, Костянтина Грота, Євгена Перфецького, Юліана Яворського, Іриней Кондратовича, Олексія Петрова та ін.

Зародження історичних знань на Закарпатті вчений відносить до доби середньовіччя. А переростання їх у науку, на його думку, відбувається на рубежі XVIII – XIX ст. Як уже було сказано вище, він пов'язує цей процес з Іоанікієм Базиловичем, якого називає першим істориком Закарпаття. На переконання Д. Данилюка, «головна заслуга І. Базиловича в тому, що він започаткував історичну науку в Закарпатті, обґрунтував концепцію історичного розвитку краю, суттю якої є визнання закарпатських русинів автохтонами, які проживали на цій території ще до приходу угорців і етнічно споріднені із східними слов'янами. Він заклав основу джерельної бази з історії

духовної культури історичного Закарпаття, історії церковних та релігійних відносин» (с. 69). У той же час зазначимо, що ювіляр не погодився з датою приходу Корятовича на Закарпаття та кількістю людей, які з ним прийшли. Далі дослідник дав глибоку характеристику науковій спадщині Івана Орлая, Юрія Гуци-Венеліна, Михайла Лучкая, Івана Дулішковича, Василя Гаджеги, Гіядора Стрипського, Юлія Гаджеги, Франтішка Габріеля, Андора Шаша, Миколи Лелекача, Федора Потушняка та інших дослідників, а також значну увагу приділив періодичним виданням як історіографічному джерелу («Наш рідний край», «Подкарпатська Русь», «Пробоем», «Поступ», «Трембіта», «Наша Земля» та ін.). До позитиву вищезгаданої монографії Д. Данилюка зараховуємо й те, що, аналізуючи здобутки попередників, він дав характеристику суспільно-політичних умов розвитку науки на тому чи іншому етапі історичного розвитку. «Треба пам'ятати, – підкреслив дослідник, – що історична наука на Закарпатті зародилася і розвивалася в умовах іноземного поневолення, і не в державницьких, а в ініціативних формах, завдяки особистому старанню прогресивної частини інтелігенції» (с. 291-292).

Додамо, що вищезазначена монографія одержала високі оцінки фахівців. На неї з'явилось 11 рецензій. Так, відомий видавець Дмитро Федака зазначив, що «монографія Д. Данилюка стала вагомим внеском у крайову і українську історіографію». І далі: «Він увів у сучасний науковий обіг близько трьох сотень персоналій, так чи інакше причетних до розвитку історичної науки Закарпаття. Його праця постала на величезній джерельній базі – 1012 посилань на джерела» (Срібна Земля. – 2000. – 16 верес.). Один із провідних вітчизняних вчених Сергій Федака основну заслугу автора сформулював у трьох реченнях: «Тепер і закарпатці можуть певною мірою проникнутися словами, сказаними колись митрополитом Іларіоном Ярославу Мудрому: «Не в худій і убогій країні живеш, а у знаній в усіх кінцях світу». Поки що подібної монографії не має жодна інша область України. Ужгород випередив такі поважні центри історичної науки, як Львів, Харків чи Київ» (Ужгород. – 2000. – 15 лип.). Італійський вчений д-р Лука Кальві у своїй рецензії зазначив: «Нова книжка відомого ужгородського історика професора Дмитра Данилюка представляє велике зацікавлення не лише для істориків, а й

взагалі для істориків культури цієї маленької – але ніяк не мало-значної – частини сучасної України та всіх інших держав, які мають з батьківщиною Тараса Шевченка спільні кордони» (Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Ужгород, 2000. – Вип. 5. – С. 40). Словацький вчений Андрій Ковач дану монографію назвав «довгоочікуваною, великою і корисною працею» (Нове життя. – 2000. – 16 травня). А завершити відгуки на книгу колеги хочемо словами уже згадуваної Олени Рудловчак. У листі до автора від 5 квітня 2000 року вона, зокрема, написала: «Вже від погляду на цей скарб стало світліше в хаті. Щиро дякую Вам і сердечно вітаю Вас з цим величезним здобутком. Це – Біблія карпатознавства. Сумлінно, з широкою обізнаністю укладене Святе Письмо закарпатських русинів. Дай Бог йому щасливої путі до читачів і щирого прийняття спеціалістами... Сучасник наш «воочію» може переконатись в тому, яка слава і багата спадщина нашого духу» (Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Ужгород, 2000. – Вип. 5. – С. 54).

«Поємою про романтичну юність нашої історіографії» назвав С. Федака монографію Д. Данилюка «Історична думка на Закарпатті епохи національного відродження (кінець XVIII – середина XIX ст.)» (Ужгород, 2009). Тут досліджено становлення і розвиток історичної думки в краї у зазначений період. Також показано внесок церковних, культурно-освітніх діячів і вчених у загальноєвропейській історико-культурний процес і його вплив на формування у закарпатських русинів української національної самосвідомості. Автор дав загальну характеристику досліджуваної епохи та історіографію проблеми. Крім того, він детально проаналізував спадщину низки найбільш відомих представників того часу. Думаємо, що самі назви окремих параграфів, розміщених у книзі, містять у собі широку інформацію зробленого колегою. Ось вони: «А. Бачинський – перший просвітитель Закарпаття», «А. Коцак, Д. Бабіля, І. Пастелій, І. Фогараші, В. Довгович – подвижники відродженецького руху», «І. Базилович – «Геродот угорських русинів», «І. Орлай – засновник російської історіографії Закарпаття», «Ю. Венелін – будитель народного духу болгарського», «М. Лучкай – Нестор закарпатської історіографії» і «О. Духнович як історик».

Треба наголосити, що проблема досліджується автором на тлі політики австрійської влади в дусі освіченого абсолютизму, показується

вплив цієї політики на певне пожвавлення культурно-освітнього життя на Закарпатті у вищевказаний час. Дослідник звертає увагу й на те, що історія Закарпаття привертала увагу не тільки русинської інтелігенції. Про цей край та його населення писали й австрійські, угорські, словацькі дослідники. Закарпаттям активно цікавилися й російські вчені – філологи, історики, мистецтвознавці... Професор Д. Данилюк своєю працею засвідчив, що в кінці XVIII – першій половині XIX ст. вчені Закарпаття мали вагомні наукові здобутки, які стали серйозною основою для подальшого розвитку крайової історичної науки.

Внесок у вивчення культури Закарпаття (X – перша третина XX ст.)

Професор Д. Данилюк досліджує не тільки історіографічні проблеми крайової історії, але й чимало зробив в плані вивчення культури Закарпаття X – першої третини XX ст. Його здобутки у дослідженні цієї проблеми найбільш концентровано подані у перших двох томах «Нарисів історії Закарпаття». У першому томі у співавторстві з покійним професором І. Гранчаком він написав три розділи, у яких висвітлено особливості розвитку культури регіону та її здобутки на трьох етапах – в добу феодалізму (X – кінець XVIII ст.), у період національного відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) і у другій половині XIX – на початку XX ст. (Нариси історії Закарпаття: У 3 т. – Ужгород, 1993. – Т. I. – С. 156-192, 256-291, 399-433). Крім того, він скрупульозно вивчив розвиток науки в краї в 20–30-х роках минулого століття (Нариси історії Закарпаття. – Ужгород, 1995. – Т. II. – С. 361-372). Питання розвитку культури Закарпаття порушується і в інших публікаціях ювіляра.

Говорячи про розвиток культури Закарпаття в добу феодалізму, Д. Данилюк акцентував увагу на впливах на згаданий процес культурних явищ, що мали місце в Болгарії та Візантії, а також у суміжних народів та державних об'єднаннях. Окремо він виділив діяльність слов'янських просвітителів Кирила і Мефодія та їх послідовників. Історик стверджує, що за їх участю тут створювалися перші християнські церкви і монастирі, що стали осередками поширення слов'янської писемності й церковної літератури (с. 156). Він

висвітлив такі питання, як розвиток писемності і поширення рукописної та друкованої літератури, здобутки в галузі освіти і наукових знань, літератури та фольклору, мистецтва та архітектури. Ґрунтовне вивчення джерел і літератури дозволили авторам зробити висновок про те, що «культура Закарпаття періоду феодалізму розвивалася на самобутній основі слов'янського етносу, відтворювала специфіку русинів як частини східного слов'янства – Київської Русі, Галицько-Волинського князівства, а пізніше України-Русі. На розвиток культури русинів Закарпаття великий вплив справляла культура угорського, румунського та словацького народів... Завжди відчутним був у Карпатах і вплив південних слов'ян» (с. 187-188). Далі історик наголосив, що закарпатці, які працювали в інших країнах, гідно репрезентували культурні набутки свого краю.

Важливим етапом розвитку культури краю був період кінця XVIII – першої половини XIX ст., який одержав назву періоду національного відродження. Характеризуючи здобутки цього часу, Д. Данилюк дав ґрунтовну характеристику головних рис культури відродження. Тут, як і у попередньому розділі, автор показує здобутки краян у найважливіших галузях культури (освіта і наука, література і фольклор, мистецтво та архітектура). На переконання автора, правлячі кола та їх поплічники намагалися загальмувати розвиток культури народів Закарпаття. І навіть переслідували прогресивних культурних діячів. Однак зупинити культурний процес вони були не в силі. У досліджуваній період відкривалися народні школи і гімназії, друкувалися наукові праці (правда, не усі, частина їх залишалася у рукописі), письменники створювали високохудожні твори тощо. У культурі переважали ідеї гуманізму. Розвивалися культурні зв'язки з сусідніми народами. Історик дійшов висновку, що «культура відіграла велику роль у національному пробудженні русинів, угорців, румунів і словаків» (с. 287).

Як відомо, угорська національно-визвольна революція 1848–1849 рр. мала важливе суспільно-політичне значення. Найбільша її заслуга у зламі феодально-кріпосницької системи. Тим самим вона розчистила шлях до розбудови громадянського суспільства. А воно, як відомо, створює значно кращі умови для розвитку культури. Тому культура Закарпаття у другій половині XIX – на початку XX ст. піднялася на новий, вищий рівень. Саме це і доводить Д. Данилюк. У той

же час зауважує, що після створення дуалістичної монархії у 1867 р. «знову починається наступ угорських правлячих кіл на демократичні завоювання усіх народів і в першу чергу слов'янських, посилюється політика денаціоналізації, згортаються національні школи» (с. 399). Але, як зазначає автор, ніщо не могло спинити розвиток культури. І він це доводить конкретними фактами, аналізуючи здобутки в таких галузях культури, як освіта, наука, література, мистецтво і архітектура. Він зробив висновок про те, що «передові діячі літератури і мистецтва вели боротьбу проти іноземних поневолювачів, проти політики асиміляції, захищали інтереси народу, поділяючи з ним горе страждань і щастя успіхів у боротьбі за визволення» (с. 428).

Як уже наголошувалось вище, період входження Закарпаття до складу першої Чехословацької республіки був досить сприятливим для розвитку культури регіону. Це видно і зі здобутків закарпатських вчених, діяльність яких у міжвоєнний період дослідив Д. Данилюк. У вищезгаданій студії, вміщеній у другому томі «Нарисів історії Закарпаття» він (у співавторстві з М. Кляп) ґрунтовно показав умови розвитку наукових досліджень та їх конкретні результати.

Що стосується істориків, то ювіляр найбільше уваги приділив аналізу наукової спадщини таких дослідників, як В. Гаджега, І. Кондратович, Ю. Гаджега, М. Бескид, П. Сова, Ф. Габріель, А. Шаш, М. Лелекач, Ф. Потушняк та ін. Охарактеризував він і творчі здобутки культурно-освітнього товариства «Просвіта». Дав аналіз змісту окремих колективних наукових збірників. Торкнувся й карпатознавчої спадщини окремих істориків-емігрантів.

Внесок у біографістику (біоісторію)

Професор Д. Данилюк зробив вагомий внесок і у біографістику. Першою серйозною публікацією цього жанру була стаття «М. М. Лучкай – історик-славист Закарпаття першої половини XIX ст.», написана у співавторстві з проф. В. Ільком і опублікована в «Українському історичному журналі» (1990. – № 9. – С. 80-84). Через два роки побачила світ інша стаття цих авторів – «Оцінка творчої спадщини Ю. І. Гуци-Венеліна у вітчизняній історичній літературі» (Укр. іст. журн. – 1992. – № 3. – С. 32-39). Згодом вийшла з друку праця «Невідомий Олександр Духнович» (Ужгород, 1993; співавтор).

Ю. Бача). У ній ґрунтовний нарис про визначного будителя написав Д. Данилюк. Він детально проаналізував наукову, культурно-освітню і громадсько-політичну діяльність О. Духновича, показав його роль у захисті національних інтересів русинського населення. Історик, зокрема, відзначив: «Та при всій різноманітності оцінок наукової спадщини Будителя одне є незаперечним: він вірно служив своєму народу, жив його інтересами, щиро бажав допомогти йому стати на широку дорогу освіти й кращого життя» (Данилюк Д. «Затаїти правду не сміючи...» // Невідомий Олександр Духнович. – С. 60).

У 1995 році Д. Данилюк став автором двох видань біографічного характеру – «Ю. І. Гуци-Венелін» і «Михайло Лучкай – патріарх закарпатської історіографії». Книга про Ю. Венеліна стала першою у вітчизняній історичній науці. Автор показав внесок нашого відомого земляка у вивчення різних проблем. Найперше – це аргументована критика норманської теорії походження Київської Русі (услід за М. Ломоносовим). У праці автора також вдало показано здобутки Ю. Гуци-Венеліна у вивченні історії болгарського народу (головна праця – «Древние и нынешние Болгаре в политическом, народописном историческом и религиозном их отношении к Россиянам». – Москва, 1829–1841. – Т. I-II). Колега справедливо відзначив, що Ю. Венелін «сприяв пробудженню національної свідомості болгарського народу» (с. 17).

Крім того слід підкреслити, що Д. Данилюк одним з перших звернув увагу й на таку проблему, як висвітлення у науковому доробку Ю. І. Гуци-Венеліна окремих аспектів історії України. Автор наголосив, що Юрій Іванович порівняно мало цікавився питаннями соціально-економічного розвитку. У той же час він аналізував становище селян, які перебували в кріпацтві, яких переслідували за віру, які терпіли від магнатів і зовнішніх ворогів. А ще він чи не вперше розкрив причини виникнення козацтва і навіть планував написати багатотомну історію Визвольної війни українського народу 1648–1654 рр. (однак, на жаль, не встиг цього зробити). У контексті до сказаного додамо, що Д. Данилюк ґрунтовно проаналізував внесок Ю. Венеліна у вивчення історії і культури Закарпаття. Юрій Іванович торкався таких проблем як розселення східних слов'ян, прихід угорських племен у Паннонію, утворення Угорського королівства,

прийняття християнства, угорсько-руські зв'язки, переселення на Закарпаття русько-литовського князя Федора Корятовича та його культурно-освітньої діяльності. Вчений доводив, що на ранньому етапі спільного проживання слов'янського населення краю і угорців між ними були добросусідські відносини і останні багато чого запозичили у своїх нових сусідів.

Дослідник творчої спадщини Ю. Венеліна проаналізував й інші сторони його наукової діяльності. У вищеназваній праці наголошено, що Юрій Іванович велику увагу приділяв джерелам: їх виявленню, вивченню, класифікації, використанню та збереженню. А ще наш земляк був добрим фольклористом. Він справедливо вбачав у народних піснях об'єктивне відображення розвитку реальних політичних подій, визнавав їх важливим джерелом з історії, культури та побуту народів. Він також вивчав болгарську літературу та граматику її мови. Підсумовуючи вищенаведене, ще раз підтвердимо, що: «Вихід праці Д. Данилюка «Ю. І. Гуца-Венелін» слід вважати помітним явищем у науковому і культурному житті краю. Нашим сучасникам повернуто славне ім'я наполегливого і невтомного дослідника, культурного діяча, щирого патріота рідної землі» (Вегеш М., Олашин М. Закарпатський спадкоємець Ломоносова // Закарпатська правда. – 1995. – 10 черв.).

Значною є роль Дмитра Данилюка у дослідженні наукової спадщини славного закарпатського вченого-славіста, мовознавця М. М. Лучкая (1789–1843). Щедрю допомогу йому у цій благородній справі надав відомий знавець латини Ю. М. Сак, з яким підтримував тісні творчі взаємини. Юрій Михайлович радів, що його допомога дає конкретні результати. У передмові до книги Дмитра Дмитровича «Михайло Лучкай – патріарх закарпатської історіографії» (Ужгород, 1995), відзначив: «мене тішить, що нинішній закарпатський вчений Ужгородського університету, в якому я трудився 30 літ, з розумінням ставиться до своїх попередників, шанує і примножує їх здобутки, несе до читача невмирущу спадщину видатного земляка доби європейського Просвітительства Михайла Лучкая». Сьогодні безкорисливу допомогу досліднику надають Е. В. Швед та О. В. Барбіл.

Як відомого фахівця з вітчизняної та зарубіжної історії Дмитра Дмитровича було залучено до підготовки до друку рукописної праці

М. Лучкая «Історія карпатських русинів». Він – автор вступних статей до I і V томів та покажчиків історичних осіб і назв до III–VI тт. Один тільки перелік в покажчику імен політичних, культурно-освітніх, церковних діячів, вчених, подій і фактів в історії західноєвропейських країнах вже свідчить про широкоплановість Лучкаєвої «Історії карпатських русинів», а коментарі до них – про високу ерудицію автора покажчиків до неї.

Найперше ювіляр охарактеризував загальнополітичну ситуацію, в якій довелося жити і працювати М. Лучкаю. Це був період, «...коли феодално-кріпосницька система господарювання, заснована на нещадній експлуатації селянства, цілком вичерпала себе і йшла до загибелі» (с. 6). У той же час досить сильними були просвітницькі ідеї. У згаданій праці автор простежив роки навчання М. Лучкая в Ужгородській гімназії і Віденській генеральній греко-католицькій семінарії при церкві святої Варвари («Барбареум»), його релігійну діяльність в Ужгороді, зацікавлення історичним минулим краю, перебування в італійському місті Лукка (заснування греко-католицької церкви, робота в архівах, вивчення італійської мови тощо). Показано внесок М. Лучкая у мовознавство (Грамматика слов'яно-руська. – Будин, 1830).

Але найбільшим здобутком згаданої книги є глибокий аналіз історичної спадщини М. Лучкая (передусім його шеститомної «Історії карпатських русинів»), зроблений Д. Данилюком на високому фаховому рівні. Зокрема наш колега показав внесок М. Лучкая у дослідження наступних проблем: автохтонність слов'янського населення краю, належність русинів Закарпаття до українського етносу, соціально-економічні відносини та політичний розвиток регіону, становище селянства і його антифеодална боротьба, національно-визвольний рух народів Австрійської імперії, роль народних мас в історії тощо. Крім того, значне місце відведено висвітленню питання приходу угорців у Тисо-Дунайську низовину наприкінці IX ст., монголо-татарській навалі 1241–1242 років, переселенню на Закарпаття в XIV ст. князя Федора Корятовича та ін. Безперечно, автор не перебільшує, коли пише, що праця М. Лучкая сприяла «пробудженню їх (русинів. – авт.) національної самосвідомості, усвідомлення етнічної спільності з русинами на схід від Карпат» (с. 40).

Ювіляр добре вивчив і внесок М. Лучкая у висвітлення найважливіших питань церковної історії Закарпаття. Він наголосив, що в «Історії...» можна почерпнути багато цікавих відомостей про становище духовенства краю (як православного, так і греко-католицького), Ужгородську унію 1646 року, боротьбу за канонізацію Мукачівської греко-католицької єпархії, культурно-освітню діяльність окремих її єпископів (Й. де Камеліс, М. Ольшавський І. Брадач, А. Бачинський та ін.). Проаналізувавши праці М. Лучкая, Д. Данилюк дійшов висновку, що в них дано «вичерпну характеристику релігійного життя на Закарпатті у XVIII ст.» (с. 49). І з цим важко не погодитись.

У вищезгаданій книзі М. Лучкаю постає як людина енциклопедичних знань. Він досліджував не тільки питання мовознавства, світську і церковну історію Закарпаття, але й цікавився іншими проблемами, зокрема станом освіти і науки у рідному краї. Він був свідомим громадянином, патріотом, гуманістом, діалектиком. У «Церковних бесідах» (Будин, 1831) він розкрив суть морально-етичних принципів християнської віри. І сам протягом усього життя допомагав бідним, сиротам, вдовам.

До вищевказаного треба додати, що професор Д. Данилюк чимало зробив для того, щоб імена І. Орлая, П. Лодія, В. Кукольника, Ю. Гуци-Венеліна та деяких інших стали відомими й далеко за межами краю. Так, завдяки науковим контактам з провідним вітчизняним істориком, офіційним опонентом докторської дисертації Віталієм Григоровичем Сарбеєм згадані науковці були вписані до шкільного підручника (див.: Сарбей В. Г. Історія України (XIX – початок XX ст.): [Пробний підручник для 9 класу середньої школи]. – К.: Генеза, 1994. – С. 83). Про визначний внесок закарпатських вчених у розвиток української науки Д. Данилюк говорив на багатьох наукових конференціях, у тому числі й міжнародних. Тому й не дивно, що студії колеги одержали схвальні відгуки рецензентів. Так, професор М. Ковальський, даючи оцінку праці про М. Лучкаю, підкреслив, що вона «... є працею кваліфікованого дослідника української історіографії докторського рівня, яких в Україні дотепер, на жаль, маємо обмаль... Дослідження Д. Данилюка принесе велику користь не тільки закарпатській, але і всій громадськості незалежної України. Українські історики різних періодів та епох заслуговують і своїх

авторів, дослідників в галузі біоісторіографії, персонології, як і широкі верстви нашого народу, які повинні і хочуть знати витоки своєї історії і своїх істориків минулого» (Закарпатська правда. – 1996. – 23 січ.).

Біографічний характер має й наступна, уже згадувана монографія Д. Данилюка «Історія Закарпаття в біографіях і портретах (з давніх часів до початку ХХ ст.)» (Ужгород, 1997). Вона містить 33 життєписи. Особливістю є те, що автор включив у свою книгу й нариси про святих апостолів Кирила і Мефодія, а також про напів-легендарного князя Лаборця. Інші 30 нарисів присвячені історикам, церковно-релігійним чи політичним діячам, письменникам, юристам, журналістам, які тією чи іншою мірою досліджували історію Закарпаття. В окремому розділі розповідається про закарпатців, які трудилися на теренах Російської імперії і здобули міжнародне визнання. Це – Іван Зейкан, Іван Орлай, Василь Кукольник, Юрій Гуца-Венелін, Михайло Балудянський і Петро Лодій.

У цій праці матеріал згруповано у 5 розділів, в яких показано здобутки наших земляків на різних етапах історичного розвитку: ІХ–ХV ст., ХVІІ–ХVІІІ ст., кінець ХVІІІ – початок ХІХ ст., перша половина ХІХ ст., друга половина ХІХ – початок ХХ ст. Підсумовуючи наведене, скажемо, що у монографії Д. Данилюка вперше комплексно показано життя і діяльність відомих вчених, культурно-освітніх і церковних діячів Закарпаття протягом великого історичного періоду та показано їх внесок у культурно-освітнє життя українського, російського, угорського, болгарського та інших народів, їх місце в загальноукраїнському і загальноєвропейському культурному процесі.

У 1999 році побачила світ чергова монографія ювіляра – «Історична наука на Закарпатті (кінець ХVІІІ – перша половина ХХ ст.)». Вище ми говорили про її місце в історіографічному процесі України. Тут звернемо увагу на біографічний характер даної праці. Її назва свідчить, що написана вона на основі докторської дисертації. Тут, як і у попередній монографії, проаналізовано життєвий шлях 33 дослідників історії краю (професійних і аматорів) та дано ґрунтовний аналіз їх доробку.

Підвищення верхньої хронологічної межі праці призвело до аналізу праць низки дослідників, яких не було у попередній монографії. Серед них – Василь Гаджега, Іриней Кондратович, Гядор Стрипський,

Іван Панькевич, Юліан Яворський, Юлій Гаджега, Євген Перфецький, Микола Бескид, Франтішек Габріель, Андор Шаш, Микола Лелекач і Федір Потушняк. До речі, два останні у повоєнний період працювали доцентами історичного факультету Ужгородського університету. А ще автор простежив динаміку історичних досліджень у краї, показав, що дали нового їх автори у порівнянні зі своїми попередниками, як сприяли розв'язанню актуальних питань сучасного їм життя.

Біографічний характер має й наступна монографія Д. Данилюка «Історична думка на Закарпатті епохи національного відродження (кінець XVIII – середина XIX ст.)» (Ужгород, 2009). Як ми уже згадували вище, тут ювіляр дав аналіз життєвого шляху та творчої спадщини 11 авторів (Даніїл Бабіля, Андрій Бачинський, Іоанікій Базилович, Юрій Гуца-Венелін, Василь Довгович, Олександр Духнович, Арсеній Коцак, Михайло Лучкай, Іван Орлай, Іван Пастелій, Іван Фогараші). Трохи торкається він й доробку Михайла Андрелли-Оросвигівського. Підкреслимо, що біографічні нариси написані на вагомій джерельній базі, вони містять багато посилань (у тому числі й на рукописні та рідкісні друковані видання). Це, зокрема, список книг, наявних у бібліотеці Мукачівського монастиря, лист єпископа А. Бачинського до австрійського уряду з проханням дозволити купувати книги в Галичині, лист графа Шенборна про підтримку відкриття типографії, записка «Про походження села Гукливе» (кінець XVIII ст.), якою започатковано дослідження історії сіл і міст краю. Читач побачить лист І. Базиловича до цензора І. Тарковича з проханням надрукувати його твір «Короткий нарис фундації Федора Корятовича», уривки з рукописної праці І. Пастелія «Про походження русинів» (1781). Уперше наводиться лист М. Лучкая до керівництва Мукачівської єпархії з повідомленням про завершення написання ним праці «Історія карпатських русинів». Всього Д. Данилюк наводить 33 одиниці нововиявлених архівних матеріалів і 12 рукописних праць.

Завершуючи розмову про внесок Д. Данилюка в біографістику, наголосимо на тому, що не тільки окремі біографічні видання стали внеском в біоісторію, але й низка статей і повідомлень, надрукованих у збірниках, часописах і календарях. Тому Дмитро Дмитрович зберіг для наступних поколінь дослідників дуже важливу

інформацію про попередників, які жили і творили в останні два з половиною століття.

Дмитро Данилюк – публікатор історіографічних джерел

Тут спочатку згадаємо, що з 1999 року у видавництві «Закарпаття» публікується шеститомник Михайла Лучкая «Історія карпатських русинів», у якому охоплено великий період історії Закарпаття – кінець IX – 30-ті роки XIX ст. Автор розглянув усі найважливіші питання світської і церковної історії краю. І дуже відрадно, що зробив він це на основі скрупульозного опрацювання широкого кола документів. Тому його праця з часом сама перетворилася у важливе історіографічне джерело. А Дмитро Дмитрович теж спричинився до її появи на світ: він є автором вступних статей до першого (с. 5-23) і п'ятого (с. 5-16) томів, а також укладачем покажчиків історичних осіб і назв до III-VI томів згаданого видання, випуск якого завершився у поточному році. Крім того, Д. Данилюк спричинився до факсимільного перевидання праці В. Гаджеги «Михаил Лучкай. Житєпис и творы» (Ужгород, 1929). Це видання побачило світ в Ужгороді у 2000 році. Воно стало першою ластівкою започаткованої ювіляром серії «Обличчям до спадщини».

У тому ж 2000 році в Ужгороді було перевидано факсимільним способом «Загальну бібліографію Подкарпаття». Вперше видання побачило світ невеличким тиражем за кілька днів до визволення Закарпаття Червоною Армією і дуже швидко стало бібліографічною рідкістю. І ось через 56 років воно стало доступним дослідникам. З приємністю констатуємо той факт, що ґрунтовну передмову до книги (с. 6-14) написав професор Дмитро Данилюк.

Щоб читачам була зрозумілішою цінність згаданої бібліографії, наведемо трохи конкретики. Найперше згадаємо її укладачів – це високоосвічені люди Микола Лелекач та Іван Гарайда. Вони закінчили відповідно Празький і Будапештський університети, знали основні європейські мови і протягом тривалого часу збирали інформацію про публікації карпатознавчого змісту. Підкреслимо, що тут зафіксовано літературу не тільки з історії, але й з «підкарпатської руської літератури», «підкарпатської руської історії літератури», політичної

економії, права, релігії, соціальних знань, філософії тощо, всього (разом з додатками) 3365 позицій. Крім того, тут зафіксовано 199 періодичних видань, які виходили на Закарпатті до 1944 року. Закцентуємо увагу читачів на тому факті, що про окремі публікації та видання можна знайти інформацію тільки у «Загальній бібліографії Подкарпаття». А те, що вона знову прийшла до фахівців, безперечно, найбільша заслуга видавця В. Падяка. Але й наш колега був причетний до цієї дуже потрібної справи.

Вище ми уже чимало сказали про внесок Д. Данилюка у вивчення творчого доробку попередників. Тепер звернемо увагу на те, що праці окремих з них були перевидані факсимільним способом. А їх укладачем та автором передмови був наш колега. Найскорше він спричинився до публікації видання «Ю. Венелін: З наукової спадщини визначного славіста» (Ужгород, 2002). Цим самим зробив наукові здобутки видатного земляка, відомого історика, основоположника болгарської історіографії, джерелознавця, фольклориста доступними теперішньому і майбутнім поколінням дослідників.

Наступним виданням згаданої серії стала збірка «О. Духнович: З наукової спадщини будителя» (Ужгород, 2003). Добре відомо, що Олександр Духнович був всебічно обдарованою особистістю. Він не тільки відомий церковно-релігійний діяч, але й просвітник, етнограф, педагог, гуманіст, поборник єдності народів. Й публікація його праць є дуже важливою і необхідною. (До речі, у сусідній Словаччині виходить його 4-томник). Тому справу, зроблену колегою, слід щиро вітати і погодитись з рецензенткою Ганною Тарканій, яка, зокрема, зазначила, що «завдяки таким науковцям, як Д. Данилюк... Закарпаття не втратить славетних імен своєї історії» (Погляд. – 2003. – 21 черв.).

Серед плеяди відомих закарпатських вчених, культурно-освітніх і громадсько-політичних діячів кінця XVIII – першої половини XIX ст. помітне місце займає І. С. Орлай (1771–1829). Він був знаним медиком, істориком, організатором шкільної справи. Після смерті залишив чималу творчу спадщину (тільки частково опубліковану). І за час, що минув відтоді, вона стала майже недоступною для сучасних дослідників. Але, завдяки професору Дмитру Данилюку, ситуація змінилася на краще. Маємо тут на увазі два видання збірки «Іван Семенович Орлай: З наукової спадщини» (Ужгород, 2005; 2007).

У цих виданнях ювіляр опублікував факсимільним способом такі праці І. Орлая, як «История о Карпато-Россах...» (1804) і «О Юго-Западной Руси» (1826). У більш ранній статті наш земляк вперше на теренах Росії досліджує історію Закарпаття IX–XVIII ст. Він торкається таких питань, як перехід угорських племен з Азії через Карпати в Тисо-Дунайську низовину і заснування ними держави, добросусідський характер взаємовідносин між угорцями і місцевим слов'янським населенням, роль Федора Корятовича у розвитку Закарпаття, прихід до влади в Угорському королівстві династії Анжу і погіршення становища наших предків. У другій праці І. Орлай обґрунтовує тезу про автохтонність закарпатських русинів, припускає їх походження від «київських русичів», торкається й особливостей мови слов'янського населення краю. Підкреслимо, що його думка про етнічну спільність русинів Закарпаття з малоросами (українцями) була надзвичайно важливою і дуже сміливою як на той час.

Крім того, у згаданій збірці надруковано біографічну статтю про І. Орлая із газети «Свет» (від 7 квітня 1870 р.), вміщено «Записку» (1820) міністра духовних справ і народної освіти Російської імперії Олександра Голіцина, а також документ «О выгодах, предоставляемых карпатороссам...» (1822). Дві останні свідчать про нагальну потребу російських університетів в поповненні свого професорсько-викладацького складу. І, як відомо, ця проблема частково була вирішена за допомогою наших земляків, які славилися доброю фаховою підготовкою.

Завершуючи мову про внесок Д. Данилюка в публікацію історіографічних джерел, ще раз згадаємо його монографію «Исторична думка на Закарпатті епохи національного відродження (кінець XVIII – середина XIX ст.)» (Ужгород, 2009). У ній, крім історіографічних нарисів про окремих дослідників, які жили і творили у зазначений час, вміщено й додатки. У них факсимільним способом опубліковано дві праці І. Орлая: «История о Карпато-Россах...» і «О Юго-Западной Руси», а також «Письмо-статью Ивана Березжанина к Орлаю»; стільки ж студій Ю. Гуци-Венеліна: «Мысли об истории вообще и русской в частности» і «Об источнике народной поэзии вообще, и о Южно-Русской в особенности», а також низку документів, що стосуються організації подорожі вченого в Болгарію;

і дві праці О. Духновича: «Истинная история Карпато-Россов или Угорских Русинов» і «О Народах Крайнянских или Карпатороссах угорских». В науковий обіг введено значну кількість нових архівних матеріалів, які разом з опублікованими працями збагатили вітчизняну історичну науку. І велика заслуга в цьому нашого колеги.

Літописець кафедри історії України

В Ужгородському національному університеті Д. Данилюк працює уже 40 років. Зрозуміло, що за цей період він добре вивчив історію історичного факультету та окремих його підрозділів, особливо кафедри історії України, біля керма якої стоїть уже 11 років. Найперше зазначимо, що ювіляр написав низку статей про окремих колег – Ганну Божук, Василя Ганчина, Івана Гранчака, Михайла Трояна. Підкреслимо, що найбільше студій він має про свого вчителя і наставника – доктора історичних наук, професора, відмінника народної освіти, заслуженого працівника вищої школи УРСР, завідувача кафедри історії УРСР, історіографії та джерелознавства Михайла Васильовича Трояна (1923–1987). Про нього ювіляр зберіг теплі спогади і добру пам'ять на усе життя.

Крім того, торік, коли університет готувався до свого 65-річчя, побачило світ видання «Кафедра історії України УжНУ». У нього двоє авторів – Д. Данилюк і В. Міщанин. У цій праці в історії кафедри виділено три періоди: 1976–1988 рр., 1990–2001 рр. і 2001–2010 рр. На першому етапі діяла уже згадувана кафедра історії УРСР, історіографії та джерелознавства. Її створення напряму пов'язано з іменем професора М. Трояна, який проявив чималі організаторські здібності та наполегливість. У цій частині роботи також показано здобутки членів кафедри у науковій, навчально-методичній і громадській роботі. А також наведено їх біографічні довідки.

З 1990 року діє самостійна кафедра історії України. Першим її завідувачем був професор Володимир Задорожний. Автори книги звернули увагу на труднощі перших кроків роботи кафедри на новому етапі. Справа в тому, що треба було переосмислити низку проблем вітчизняної історії, розробити навчальні програми викладання курсу вітчизняної історії на усіх факультетах. Основною

науковою темою для членів кафедри стала історія та історіографія західноукраїнських земель в контексті європейської історіографії.

Нагадаємо, що з січня 2001 року кафедру історії України очолює наш ювіляр. В останні роки її склад поповнили молоді викладачі. Проведено низку наукових конференцій. Усе це і навіть більше зафіксовано у вищезазначеній книзі. Додамо, що статтю про кафедру Д. Данилюк і В. Міщанин опублікували і у «Науковому віснику Ужгородського університету. Серія: Історія» (Ужгород, 2010. – Вип. 25. – С. 32-40). А ще віримо в те, що Дмитро Дмитрович впише нові сторінки в літопис рідної *alma mater*.

Підбиваючи підсумки аналізу наукових здобутків Д. Данилюка, наголосимо, що він бере активну участь в апробації результатів наукових пошуків. Його праці використовуються як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Сам історик підтримує постійні творчі контакти з колегами з України та сусідніх держав.

Немаловажним є той факт, що його науковий доробок збудив думку і в представників інших професій, котрі небайдужі до минулого Закарпаття. Наприклад, знаний публіцист М. Могорита відзначив: «Прекрасний дослідник історичних питань і проблем з життя нашого краю професор Дмитро Данилюк заодне продемонстрував любов та хист до літератури, до її носія – нами вельмишановного патріота (О. Духновича – *автор*). Просто не віриться, що хтось зумів би краще подати історичну епоху, аргументуючи її позицією самого автора» (М. Могорита. За покликом душі: Літературно-публіцистичні статті та нариси. – Ужгород: Гражда, 2006. – С. 25). А медик, доцент УжНУ В. Калій назвав праці Д. Данилюка «криголамом, що прорубав лід до нашої минувшини і дав можливість нашим сучасникам пливати на шляху з'єднання минулого із теперішнім. Завдяки Вашій праці історика спростується міф про наш край як землю без імені».

Дмитро Данилюк як педагог і методист

Наш колега – чудовий педагог. Як уже згадувалось, після закінчення університету у 1965 році він почав працювати вчителем історії та суспільствознавства Кам'янської СШ, що в Миколаївській області.

З 1971 року ювіляр працює в системі вищої школи. Тут він піднявся посадовими щаблями від старшого викладача підготовчого відділення до завідувача кафедри історії України. Дмитро Дмитрович гордиться своїми вихованцями, які успішно закінчили підготовче відділення і здобули вищу освіту. Десятки з них стали досвідченими спеціалістами, поважними у колективах людьми. З вдячністю згадують свого наставника І. В. Дьолог, П. М. Бокоч, І. В. Голубка та багато інших, які успішно працюють в різних галузях господарського і культурно-освітнього життя області. Студентам викладає (чи викладав) нормативні курси: «Історія СРСР» і «Історія України» та спецкурси: «Становлення і розвиток української державності в період Середньовіччя і Нового часу», «Історія Закарпаття в радянській історіографії», «Історичне краєзнавство», «Історична думка Закарпаття (XIX – перша половина XX ст.)». Зауважимо, що педагогічна робота Дмитра Дмитровича пов'язана не тільки з історичним факультетом. Починав він працювати на підготовчому відділенні (про це також уже згадувалось), викладав і на юридичному факультеті УжНУ.

Підкреслимо, що Д. Данилюк дуже добре знає фактичний матеріал нормативних і спеціальних курсів. Він до дрібниць продумовує усі етапи кожного заняття. У процесі викладацької роботи використовує найбільш оптимальні педагогічні прийоми. Завжди націлений на досягнення високих результатів. А щоб їх досягти, звертає увагу на психологію студентів, їх характер, уподобання, рівень шкільної підготовки тощо. До студентів підходить диференційовано. Вчить їх вчитися. І робить це цілеспрямовано і систематично. У той же час ювіляр – суворий, вимогливий і принциповий викладач. Але на першому місці у нього прагнення озброїти студента знаннями, підготувати до самостійного життя, виховати громадянином. За це ювіляра поважають студенти, шанують колеги, відзначає керівництво факультету і університету.

Професор Дмитро Данилюк постійно дбає і про підготовку науково-педагогічних кадрів. Він плідно керує науковою роботою аспірантів. Під його керівництвом написали і успішно захистили кандидатські дисертації випускники історичного факультету Ужгородського університету Василь Міщанин, Іванна Бабинець-Скиба,

Оксана Ферков, Марія Кашка і Неля Світлик. Усі вони щиро вдячні наставнику за постійну увагу, допомогу і підтримку.

Дмитро Дмитрович не тільки досвідчений педагог, але й добрий методист. Свій великий педагогічний досвід він використав при підготовці навчальних програм з нормативних і спеціальних курсів. Більшість з них опублікував.

Та особливу увагу Дмитро Дмитрович приділяє удосконаленню методики дослідження та викладання історичного краєзнавства. На цій ділянці наукової роботи він вдало використав багатий досвід свого вчителя і наставника, відомого вченого-краєзнавця проф. М. В. Трояна. Продуктивна дослідницька робота в царині історичного краєзнавства дозволила Дмитру Дмитровичу піднести на якісно вищий рівень викладання цієї важливої дисципліни у системі виховання висококваліфікованих спеціалістів в науковому і виховному сенсі. Велика робота була ним проведена по підготовці нової програми, згідно з кредитно-модульною системою (КМС): «Програма курсу «Теорія і методика краєзнавчої роботи»: для магістрів: спеціальність – історія» (Ужгород, 2006), «Історичне краєзнавство: робоча навчальна програма: напрям підготовки: історія: спеціальність: історія» (Ужгород, 2009), «Програма спецкурсу «Закарпатська історіографія» (XVIII – середина XX ст.): для студентів історичного факультету» (Ужгород, 2011).

Наголосимо і на тому факті, що Дмитро Дмитрович був керівником авторського колективу з підготовки «Конкурсних тестових завдань для вступників: Історія» (Ужгород, 2002).

До вищенаведеного додамо, що Д. Данилюк у співавторстві з В. Ільком написав навчальний посібник «З історії заселення та розвитку культури Закарпаття в добу феодалізму (до середини XIX ст.)» (Ужгород, 1990). Це видання покликане допомогти студентам і вчителям у вивченні історії рідного краю. Цінність посібника полягає в тому, що він містить великий масив інформації з крайової історії. Спочатку автори висвітлюють період стародавньої і середньовічної (до XIV ст.) історії Закарпаття. Далі аналізують розвиток писемності, зародження історичних знань і культурні зв'язки закарпатців з населенням українських і російських земель в XIV–XVIII ст. Третя частина видання охоплює період історії Закарпаття XVIII–XIX ст. На нашу думку, цей

посібник найбільш необхідний вчителям історії, які працюють в сільських школах, віддалених від районних і обласних бібліотек.

Дмитро Данилюк як адміністратор вищої школи

Як уже згадувалось, з січня 2001 року Дмитро Данилюк є завідувачем кафедри історії України. За цей час добре проявилися його організаторські здібності. Він зумів мобілізувати членів кафедри на виконання наукових і навчально-методичних завдань. Підкреслимо, що нормативний курс «Історія України» читається на усіх 18 факультетах Ужгородського національного університету і тому члени кафедри здійснюють значну навчально-методичну роботу. Як завідувач Дмитро Дмитрович вміло скеровує колектив на розробку і видання навчальних програм з історії України згідно Болонського процесу для студентів історичного і гуманітарно-природничого факультетів. За ініціативою кафедри першу лекцію для першокурсників всіх факультетів викладачі читають з історії УжНУ. Завідувач постійно турбується про поповнення кафедри молодими і перспективними науковцями. На сьогодні по кафедрі захищено 2 докторські і 12 кандидатських дисертацій, опубліковано 15 монографій, трьом викладачам присвоєно вчене звання доцента (І. І. Скиба, Ю. В. Данилець, В. В. Міщанин). Дмитро Дмитрович домогся розширення хронологічних рамок наукових досліджень, спрямовуючи молодих дослідників на вивчення актуальних тем минулого Закарпаття, що, звичайно, вимагало знання іноземних мов і наполегливої праці в архівах, рукописних відділах бібліотек за межами області. З цим завданням успішно справилися аспіранти О. В. Ферков-Ткачук і Н. М. Світлик, які досліджують важливі проблеми з історії Закарпаття ХІХ ст. Значно розширились і межі географічних досліджень. Доцент І. І. Скиба успішно працює над історією міждержавних відносин України і Угорщини, а аспірантка І. А. Туряниця – України і Литви (науковий керівник проф. С. Д. Федака).

Поглиблено наукові контакти з кафедрами інших вузів, зокрема Черкаського державного технологічного університету (зав. кафедри проф. М. І. Бушин), відомими історіографами (проф. В. Г. Сарбей – Інститут історії України НАН України, Я. С. Калакура – Київський

національний університет, В. В. Кравченко – Харківський національний університет), джерелознавцями (М. П. Ковальський – Національний університет «Острозька академія»).

Важливим показником зростання наукового авторитету кафедри стали численні звернення наукових колективів з проханням апробації авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Відгуки були надіслані на автореферати таких здобувачів як Л. С. Пошила, Л. В. Новікова (Одеський національний університет ім. І. І. Мечнікова), Л. М. Товстопят, І. Ю. Мащенко, І. Г. Коваленко-Чукіна (Черкаський державний технологічний університет), С. А. Лапшин (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського) А. Є. Атаманенко, М. Б. Близняк (Національний університет «Острозька академія») О. В. Юрейко (Львівський національний університет ім. Івана Франка) та багато ін. Здобувачі були вдячні кафедрі історії України за безкорисливу допомогу. Одна з них – І. Ковальська (Дніпропетровський національний університет) писала Дмитру Дмитровичу: «Дуже Вам вдячна за Ваш відгук на автореферат! Для мене було дуже важливо отримати від вченого такого високого рангу підтримку! Захист пройшов успішно!»

Другий напрям роботи завідувача – це турбота про покращення матеріально-технічної бази кафедри. І тут є позитивні результати. Кафедра забезпечена технічними засобами, унаочненнями тощо. Біля кафедри оформлено стенди, які розповідають про її історію та наукові здобутки її членів.

Третій напрям роботи Дмитра Дмитровича – це організація і проведення наукових конференцій різного рівня (у тому числі й міжнародних). За останні десять років члени кафедри на чолі із завідувачем були серед організаторів і активних учасників низки наукових форумів. Серед них: Міжнародна наукова конференція, присвячена 200-річчю від дня народження Ю. Гуци-Венеліна (2002), науково-практична конференція «Україна – Польща: історія, сучасність, перспективи» (2004), Міжнародний симпозіум «Ю. Гуца-Венелін і славистична наука його часу» (2009). Організовувались внутрішні наукові конференції, присвячені Дню скорботи і пам'яті жертв Другої світової війни в Україні (2001), 100-річчю від дня народження І. І. Туряниці – першого керівника повоєнного Закарпаття

(1946–1955 рр.), 60-річчю перемоги над фашизмом (2005), 60-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною (2005), 85-річчю Злуки ЗУНР і УНР (2004) та ін. І в усіх цих заходах завідувач кафедри відіграв важливу організаційну роль і виступав основним доповідачем.

Громадська робота Д. Данилюка

Ювіляр вирізняється неабиякою активністю не тільки у науковій, навчально-методичній, адміністративній, але й у громадській роботі. Так, протягом тривалого часу він очолював профспілковий комітет історичного факультету. І це було тоді, коли від профкому щось залежало, з ним рахувалось керівництво факультету і університету. Великою тоді була його роль у вирішенні житлового питання, побутових умов, виділенні путівок для санаторно-курортного лікування, забезпеченні членів колективу овочами тощо.

Нині професор Д. Данилюк – заступник голови редакційної колегії «Наукового вісника Ужгородського університету. Серія: Історія». І він докладає чимало зусиль, щоб це видання мало належний фаховий рівень і регулярно виходило у світ. А ще він входить до складу спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських і докторських дисертацій, є членом редколегій низки видань – наукового збірника «Карпатика» (видавець – Науково-дослідний інститут карпатознавства при УжНУ), «Наукового збірника Товариства «Просвіта» (Ужгород), таких видань як «Олександр Духнович. Вибрані твори» (Ужгород, 2003), «Августин Волошин. Вибрані твори» (Ужгород, 2002) та багато ін., а також титульним рецензентом десятка наукових видань («Реабілітовані історією. Закарпатська область». Книга друга. – Ужгород, 2004) та ін. Підкреслимо, що до громадських доручень колега ставиться дуже відповідально і виконує їх сумлінно. Саме тому йому випала честь брати участь в роботі III Всесвітнього форуму українців, що проходив 18-20 серпня 2001 р. в Києві. На ньому було присутньо 300 делегатів із 42 країн чотирьох континентів, 300 делегатів з усіх регіонів України, 100 почесних гостей, більше 700 майстрів мистецтв, представники православної церкви Київського патріархату.

З основною доповіддю виступив Президент Всесвітнього Конгресу українців Аскольд Лозинський. Він вперше повідомив, що за

межами України проживає 20 мільйонів етнічних українців. З палкими промовами, але не без критичних зауважень, виступили Президент України Л. Д. Кучма, відомий економіст Богдан Гаврилишин, самовіддані борці за незалежність України – М. Горинь, І. Дзюба, Л. Лук'яненко, представники української діаспори та ін..

Форум пройшов на високій патріотичній ноті з почуттям гордості за ювілей – 10-річчя незалежності України.

У родинному колі

Тим високим здобуткам, частину яких ми згадали вище, ювіляр значною мірою завдячує коханій дружині Ганні Іванівні. Вони прожили у мирі, злагоді і любові майже 46 років (до золотого весілля – рукою подати!). І увесь цей час порівну ділили усі життєві успіхи і невдачі. Дружина добровільно погодилася на обмеження своїх творчих журналістських можливостей, щоб сприяти чоловікові у реалізації його наукових і педагогічних планів. І ніколи про це не пожалкувала.

Подружжя Данилюків виростило і виховало трьох чудових доньок – Галину, Вікторію і Марину. Перші дві обрали собі найближчий фах – вони стали лікарями. А третя – пішла стежкою батька і закінчила історичний факультет Ужгородського університету. Тепер вона – лаборант кафедри історії стародавнього світу і середніх віків, завідувач кабінету історії історичного факультету УжНУ.

Сім'я для ювіляра – найбільший скарб. Тільки у родинному колі він набирається духовних і фізичних сил, виношує плани на майбутнє. Це – фортеця, у якій можна сховатися від нашої непростой буденщини, лицемірства, обману, підлості. Це місце, куди із задоволенням повертається ювіляр звідусіль, де б він не був.

* * *

Знайомство з багатою творчою спадщиною професора Дмитра Данилюка наочно засвідчує його велику і плідну пошукову роботу, спрямовану на ліквідацію окремих «білих плям» нашої історії, а найперше – на збереження славних імен наших предків, які зробили дуже багато для того, аби Закарпаття позбулося ярлика «земля

без імені», «край суцільної неписьменності». Справедливо відмітив ще в 1996 р. професор Острозького національного університету «Києво-Могилянська академія» М. П. Ковальський: «Сучасний ужгородський історіограф Ужгородського держуніверситету Дмитро Данилюк, який вже з середини 1980-х років плідно й наполегливо досліджує розвиток історичної науки в Закарпатті, є по суті першим істориком закарпатської історичної науки, починаючи з XVIII ст.» (Закарпатська правда. – 1996. – 23 січня).

Ми ж з повною відповідальністю констатуємо, що з іменем ювіляра пов'язано повернення із забуття цілої плеяди закарпатських вчених, подвижників національного відродження, а їх наукову спадщину – виведено на всеукраїнський рівень. За це дослідник заслужив шану і повагу наукової громадськості. А держава відзначила його подвижницьку працю орденом «За заслуги» III ступеня (2006), Почесними грамотами Міністерства освіти України (1995), Закарпатської обласної ради профспілок та ректорату УжНУ (2006). Але найбільшою нагородою є результативна праця в науковій та педагогічній царинах. Усвідомлення причетності до підготовки молодих спеціалістів, яким розбудовувати суверенну Українську державу, не можна порівняти із жодними нагородами і відзнаками.

Професор Дмитро Дмитрович Данилюк підійшов до свого славного життєвого ювілею – 70-річчя. І зустрічає його вагомими здобутками на науковій і педагогічній нивах. Це, звичайно, радує, додає сил, спонукає до подальших звершень. І історик має нові творчі плани і задуми. Тож ми щиросердно бажаємо високоповажному ювіляру і колесі доброго карпатського здоров'я, благополуччя, наснаги та нових вагомих успіхів у роботі, невичерпної енергії та Божої благодаті на многая і благая літ!

*Микола ВЕГЕШ,
доктор історичних наук,
професор, ректор Ужгородського
національного університету;*

*Василь ІЛЬКО,
доктор історичних наук, професор;*

*Микола ОЛАШИН,
кандидат історичних наук, доцент.*